ADVOKAT DAXLSIZLIGINING TASHKILIY-HUQUQIY KAFOLATLARI: MUAMMOLAR VA TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI

Toremuratova Nazokat
Toshkent davlat yuridik universiteti
1-kurs magistr talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.24475883

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekiston Respublikasida advokat daxlsizligi institutining nazariy-huquqiy asoslari, xalqaro standartlar bilan uyg'unligi hamda "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi Qonunning 5–8-moddalaridagi kafolatlar, shuningdek 2026-yil 14-oktabrdagi O'RQ-1182-son Qonun bilan joriy etilgan daxlsizlikka ega shaxslarga nisbatan ish yuritishning umumiy tartibi normativ tahlil asosida o'rganiladi. Advokat daxlsizligi uning shaxsiy imtiyozi sifatida emas, balki himoya huquqini real ta'minlovchi kasbiy-protsessual kafolat sifatida asoslanadi. Tahlil natijasida majburlov choralariga sanksiya berish vakolati 6-moddada ayblov tomonida qolayotgani, advokatning o'zi ayblanuvchi bo'lganda boshqa mijozlar siri himoyasi mexanizmi ko'rsatilmagani, yangi qonun bilan belgilangan umumiy tartibning advokatlik faoliyatining o'ziga xosligi bilan uyg'unligi aniqlashtirishni talab qilishi, qonunning 5, 7 va 8-moddalaridagi javobgarlikka havolalar umumiy xarakterda qolayotgani hamda advokat so'rovlariga oid javobgarlik choralarining yetarliligi amaliyot asosida baholanishi lozimligi aniqlandi. Muammolarni bartaraf etish uchun sud nazoratini joriy etish, advokatlik siri uchun maxsus "filtr" tartibini va Advokatlar palatasining ishtirokini belgilash bo'yicha takliflar ishlab chiqildi.
Kalit so'zlar: advokat, advokatura, advokat daxlsizligi, advokatlik siri, advokatlik faoliyatining kafolatlari, advokat mustaqilligi, himoya huquqi.

Abstract. This article examines the theoretical and legal foundations of lawyer inviolability in the Republic of Uzbekistan, its compatibility with international standards, and the guarantees set out in Articles 5–8 of the Law "On Guarantees of Advocacy and Social Protection of Lawyers", as well as the general procedure for proceedings against persons enjoying inviolability introduced by Law No. O'RQ-1182 of 14 October 2026. Lawyer inviolability is substantiated not as a personal privilege of an advocate, but as a professional and procedural guarantee that ensures the effective exercise of the right to defence. The study identifies several problems: under Article 6 of the Law, coercive measures against lawyers are sanctioned by prosecutors, i.e. by the prosecuting side; the confidentiality of other clients is insufficiently protected when a lawyer is charged; the compatibility of the new general procedure with the specific features of legal practice (attorney-client privilege, the role of the Bar Chamber) requires clarification; liability provisions in Articles 5, 7 and 8 are cross-referenced only in general terms; and the sufficiency of sanctions for ignoring lawyers' requests should be assessed on the basis of practice. The article proposes introducing judicial control, a special "filter" procedure to protect attorney-client privilege, and the participation of the Bar Chamber.
Keywords: lawyer, advocacy, lawyer inviolability, attorney-client privilege, guarantees of advocacy, independence of lawyers, right to defence.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Kirish

Huquqiy davlatda odil sudlovning sifati ko‘p jihatdan taraflar tortishuvi prinsipining real amal qilishiga bog‘liq. Bu prinsip esa himoyachi tashqi bosim, ta’qib va aralashuvdan qo‘rqmasdan ishlay olgandagina haqiqiy mazmun kasb etadi. Shu bois advokat daxlsizligi advokatura institutining markaziy kafolatlaridan biri hisoblanadi.

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda advokatura institutini isloh qilish izchil davom etmoqda: 2018-yil 12-maydagi PF-5441-son Prezident farmoni advokatlarning mustaqilligini kengaytirishga qaratilgan, yangi tahrirdagi Konstitutsiyada esa advokaturaga alohida bob bag‘ishlanib, advokatlik faoliyatining asosiy kafolatlari konstitutsiyaviy darajaga ko‘tarildi.[1] Adliya vazirligi ma’lumotlariga ko‘ra, har 100 ming aholiga to‘g‘ri keladigan advokatlar soni 14 nafardan 20 nafarga oshgan.[2] Institut ko‘lamining kengayishi uning kafolatlariga bo‘lgan talabni ham oshirmoqda.

Mavzu bo‘yicha ilmiy adabiyotda advokatlik faoliyati kafolatlarining nazariy-huquqiy asoslari, ularning konstitutsiyaviy normalar bilan uyg‘unligi hamda advokatlik siri himoyasi va uning moliyaviy monitoring talablari bilan o‘zaro nisbati tahlil qilingan.[3] Shu bilan birga, 2026-yilda daxlsizlikka ega shaxslarga nisbatan ish yuritishning umumiy tartibi joriy etilgani sababli advokat daxlsizligi masalasi yangi normativ bazada qayta ko‘rib chiqilishini talab qilmoqda.

Tadqiqotning maqsadi – advokat daxlsizligining mohiyatini ochib berish, amaldagi qonunchilikdagi tartibga solishni baholash va uni takomillashtirish bo‘yicha asoslangan takliflar ishlab chiqishdir.

Tadqiqot metodologiyasi. Maqolada formal-yuridik, tizimli tahlil va qiyosiy-huquqiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqotning normativ bazasini O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, “Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to‘g‘risida”gi hamda “Advokatura to‘g‘risida”gi qonunlar, Jinoyat-protsessual va Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodekslar, 2026-yil 14-oktabrdagi O‘RQ-1182-son Qonun, shuningdek xalqaro standartlar va Yevropa inson huquqlari sudi amaliyoti tashkil etadi.

1. Advokat daxlsizligi tushunchasi va huquqiy tabiati

Ilmiy adabiyotda advokatlik faoliyati kafolatlari advokatlarning o‘z kasbiy vazifalarini qonuniy, mustaqil va erkin amalga oshirishiga imkon beruvchi huquqiy, tashkiliy, ijtimoiy va protsessual normalar tizimi sifatida ta’riflanadi.[4] Daxlsizlik nuqtai nazaridan bu ta’rifni quyidagicha aniqlashtirish mumkin: advokatlik kafolatlari – advokat kasbiy funksiyalarini bosimsiz va qonun doirasida bajarishini hamda himoya ostidagi shaxsning himoyalanish huquqi real ta’minlanishini kafolatlovchi huquqiy va tashkiliy choralar tizimidir. Qonunda bu kafolatlarning mazmuni 5–8-moddalarda ochib berilgan. Daxlsizlik bu majmuning bir qismi bo‘lib, quyidagi elementlarni o‘z ichiga oladi:

– advokatning shaxsiy daxlsizligi, ya’ni uni ushlash, majburan keltirish va javobgarlikka tortishning maxsus tartibi;

---

[1] PF-5441-son Farmon (12.05.2018); Konstitutsiya, 141–142-moddalar.

[2] Adliya vazirligi ma’lumotlari // UzA, 01.08.2026.

[3] Bunyodov Sh. (CAJAR); Xakimova K. (Jamiyat va innovatsiyalar, 2025, Maxsus son 11).

[4] Bunyodov Sh. Ko‘rsatilgan maqola.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

– advokatlik siri va advokat ish yuritishidagi hujjatlarning daxlsizligi;

– xizmat xonasi, aloqa vositalari va yozishmalarning daxlsizligi;

– advokat va himoya ostidagi shaxs o'rtasidagi muloqotning maxfiyligi.

Daxlsizlikning huquqiy tabiati haqida ikki yondashuvni ajratish mumkin. Birinchisiga ko'ra, daxlsizlik advokat shaxsiga berilgan imtiyozdir. Ikkinchi, zamonaviy yondashuvga ko'ra, u advokat orqali mijozning himoyalanish huquqini ta'minlovchi funksional (protsessual) kafolatdir. Muallif ikkinchi nuqtai nazarni to'g'ri deb hisoblaydi: daxlsizlik advokatni javobgarlikdan ozod qilmaydi, balki uning kasbiy faoliyati sababli asossiz ta'qibga uchrashining oldini oladi.

2. Xalqaro standartlar

Advokat daxlsizligining xalqaro-huquqiy asoslari BMTning 1990-yilda qabul qilingan Advokatlarning roli to'g'risidagi asosiy prinsiplarida mustahkamlangan. Bu hujjat majburiy kuchga ega bo'lmagan (soft law) xarakterda bo'lsa-da, xalqaro darajada keng e'tirof etilgan mezon hisoblanadi. Unga ko'ra, hukumatlar advokatlarning ularni ta'qib, jismoniy yoki boshqa bosim, to'sqinlik va noo'rin aralashuvsiz kasbiy vazifalarini bajarishini ta'minlashi (16-prinsip), advokatni mijozining ishi bilan ayniylashtirishga yo'l qo'ymasligi (18-prinsip), advokatlarga o'z ishi doirasida vijdonan bildirgan fikrlari uchun fuqarolik va jinoiy javobgarlikdan immunitet berishi (20-prinsip) hamda advokat bilan mijoz o'rtasidagi aloqaning maxfiyligini kafolatlashi (22-prinsip) lozim.[5]

Bundan tashqari, Yevropa Kengashi Vazirlar Qo'mitasining advokatlik kasbi erkinligi to'g'risidagi Rec(2000)21-son tavsiyasi, Yevropa advokatlik uyushmalari kengashining (CCBE) Yevropa advokatlik kasbining asosiy prinsiplari xartiyasi hamda Yevropa inson huquqlari sudining advokatlik siri va advokat idorasida tintuv o'tkazish tartibiga oid amaliyoti taqqoslash uchun muhim mezonlarni beradi.[6]

3. Milliy qonunchilikdagi tartibga solish

Advokat daxlsizligining asosiy normativ manbai – "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi Qonun (1998-yil 25-dekabr, 721-I-son; so'nggi marta 2024-yil 21-sentabrda tahrirlangan).[7] Qonunning 5–8-moddalari mustaqillik va daxlsizlik kafolatlarini ketma-ket ochib beradi:

– 5-modda advokat mustaqilligini bir necha vosita bilan ta'minlaydi: faoliyatga ruxsat berish, to'xtatib turish va tugatishning qonuniy tartibi; advokatning daxlsizligi; advokatlik sirini oshkor etishni talab qilishni taqiqlash; ish yuritishga aralashganlik yoki daxlsizlikni buzganlik uchun javobgarlik; davlat kafolatlari va ijtimoiy himoya. Ya'ni daxlsizlik mustaqillikning tarkibiy qismi sifatida qaraladi.

– 6-modda daxlsizlikning mazmunini belgilaydi: advokat shaxsi, uning uy-joyi, xizmat xonasi, transporti, aloqa vositalari, xat-xabarlari, ashyo va hujjatlari daxlsiz. Advokatga nisbatan jinoyat ishini faqat Bosh prokuror, Qoraqalpog'iston Respublikasi prokurori, viloyat va Toshkent shahar prokurorlari (va ularga tenglashtirilganlar) qo'zg'atishi mumkin. Tintuv, ko'zdan kechirish, olib qo'yish, suhbatlarni eshitib turish, shaxsiy tintuv, majburan keltirish va ushlab turish ham shu prokurorlarning sanksiyasi bilan

---

[5] BMT Asosiy prinsiplari (Gavana, 1990), 16, 18, 20 va 22-prinsiplar.

[6] Rec(2000)21 (2000); CCBE Xartiyasi (2006); Niemietz v. Germany (1992); André v. France (2008); Michaud v. France (2012).

[7] 721-I-son Qonun: 6-modda 2–4-qismlar, 7-modda 2–4-qismlar, 8-modda 2, 3, 5-qismlar; 197[1]-modda bo'yicha – LexUZ sharhi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

amalga oshiriladi; qamoqqa olish va uy qamog'i esa prokurorlarning iltimosnomasi bo'yicha tuman (shahar) jinoyat ishlari bo'yicha sudi tomonidan qo'llanadi.

– Shu moddaga ko'ra, advokatning ish bo'yicha huquqiy nuqtai nazari yuzasidan surishtiruvchi, tergovchi yoki prokuror taqdimnoma kirita olmaydi, sud xususiy ajrim chiqara olmaydi; qonuniy yuridik yordam ko'rsatgani uchun advokatni jinoiy, moddiy va boshqa javobgarlikka tortish yoki shunday tahdid qilish mumkin emas.

– 7-modda kasbiy faoliyatga aralashishni taqiqlaydi, advokatdan, uning yordamchisi va stajyoridan advokatlik siri predmeti bo'yicha ko'rsatuv yoki material talab qilishni man etadi, order va advokat guvohnomasidan boshqa ruxsatnoma talab qilishni taqiqlaydi. Advokatga tahdid, haqorat, tuhmat, kuch ishlatish yoki unga ta'sir ko'rsatish qonunga muvofiq javobgarlikka sabab bo'ladi.

– 8-modda advokat va uning kasbiy faoliyatini davlat himoyasiga oladi: himoya ostidagi shaxs bilan xoli uchrashuvdan va ish materiallari bilan tanishishdan bosh tortish taqiqlanadi. Yuridik yordam bilan bog'liq axborotni talab qilib olish, olib qo'yish, ko'zdan kechirish va undan foydalanishga faqat advokatning o'zi ayblanuvchi sifatida javobgarlikka tortilganda, boshqa hollarda esa yuridik yordam so'ragan shaxsning roziligi bilan yo'l qo'yiladi. Advokatning kasbga oid huquqlarini buzish qonunchilikda nazarda tutilgan javobgarlikka sabab bo'ladi; qonun matni muayyan normaga havola qilmaydi, LexUZ sharhida esa bu o'rinda Ma'muriy javobgarlik kodeksining 197^{1}-moddasi ko'rsatilgan.

Bu normalar Konstitutsiyaning XXIV bobidagi advokatura va advokat faoliyatiga aralashishga yo'l qo'yilmasligi to'g'risidagi 141- va 142-moddalariga tayanadi. Advokatlik siri esa "Advokatura to'g'risida"gi Qonunning 9-moddasi bilan ham tartibga solinadi. Prezidentning 2018-yil 12-maydagi PF-5441-son Farmoni advokaturani takomillashtirish, advokatlarning mustaqilligini kengaytirish va Advokatlar palatasining rolini oshirishga qaratilgan edi.[8]

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, 2026-yil 14-oktabrda imzolangan O'RQ-1182-son Qonun bilan daxlsizlik va immunitetga ega shaxslar doirasi, ularga nisbatan ish yuritish tartibi hamda bu huquqlarni buzganlik uchun javobgarlik belgilandi; daxlsizlikka ega shaxslar qatorida advokatlar ham sanab o'tilgan.[9] Qonun Jinoyat-protsessual kodeksini yangi 59^{1}-bob bilan, Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksni esa yangi XXIII^{3} bobi bilan to'ldirdi: daxlsizlikka ega shaxslarni sud tartibida ma'muriy javobgarlikka tortish faqat shu bobda belgilangan tartibda amalga oshiriladi; daxlsizlik talablari buzilgan holda olingan dalillar nomaqbul deb topiladi; bunday shaxslarni bila turib qonunga xilof ravishda ushlab turish, majburan keltirish yoki ularga nisbatan tergov harakatlarini o'tkazish uchun jinoiy javobgarlik (uch yildan besh yilgacha, og'irlashtiruvchi holatlarda besh yildan sakkiz yilgacha ozodlikdan mahrum qilish) belgilandi. Mazkur islohot daxlsizlikka imtiyoz emas, protsessual kafolat sifatida yondashishni ko'rsatadi va ushbu maqoladagi nazariy xulosalarga mos keladi. Shu bilan birga, yangi umumiy tartib bilan 721-I-son Qonunning 6-moddasida advokatlar uchun saqlanib qolgan maxsus qoidalar (jumladan, prokuror sanksiyasi tartibi) o'rtasidagi nisbat, shuningdek advokatlik siri va Advokatlar palatasining ishtiroki bilan bog'liq masalalar alohida aniqlashtirishni talab qiladi. Keyingi bo'limda aynan shu jihatlar tahlil qilinadi.

---

[8] 1-izohga qarang; "Advokatura to'g'risida"gi Qonun, 9-modda.

[9] O'RQ-1182-son Qonun (14.10.2026); JPK 59^{1}-bob (546^{2}–546^{8}-moddalar); ADK XXIII^{3} bobi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

4. Amaliyotdagi muammolar

Qonun matnlari, ilmiy adabiyot va xalqaro standartlarni solishtirish normativ tartibga solishda quyidagi muammolarni ko'rsatadi:

1. Sanksiya berish vakolati ayblov tomonida. 6-moddaga ko'ra advokatga nisbatan tintuv, ushlab turish, majburan keltirish, suhbatlarni eshitib turish kabi harakatlar prokurorlar sanksiyasi bilan amalga oshiriladi. Prokuror ko'p hollarda ayblov tomonining vakili bo'lgani uchun himoyachiga nisbatan majburlov choralarini aynan shu tomon nazorat qilishi manfaatlar to'qnashuvi xavfini tug'diradi. Qamoqqa olish va uy qamog'ida esa sud nazorati mavjud, ya'ni tizim ichida nomutanosiblik seziladi. 2026-yilgi yangi tartib sharoitida bu masala alohida ahamiyat kasb etadi: JPKning yangi boblari daxlsizlikka ega shaxslar uchun umumiy tartibni belgilagan bo'lsa-da, advokatlarga nisbatan sanksiya beruvchi subyektning 6-modda bilan nisbati aniqlashtirilishi kerak.

2. Boshqa mijozlarning siri. 8-moddaning uchinchi qismiga ko'ra advokatning o'zi ayblanuvchi bo'lsa, yuridik yordam bilan bog'liq axborotni olishga mijozning roziligisiz yo'l qo'yiladi. Qonun bu holatda advokatning boshqa mijozlariga tegishli, ish bilan aloqasi bo'lmagan ma'lumotlarni ajratib olish va ularni himoyalash mexanizmini ko'rsatmaydi.

3. Umumiy tartibning advokatlik faoliyatiga moslashuvi. 721-I-son Qonunning 6-moddasi jinoyat ishi qo'zg'atish, ushlash va tintuvni tartibga soladi, ammo advokatni ma'muriy javobgarlikka tortishning maxsus tartibini nazarda tutmaydi. 2026-yilgi Qonun bu bo'shliqni Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksning XXIII[3] bobi bilan to'ldirdi. Biroq bu bob daxlsizlikka ega barcha shaxslar uchun umumiy tartib belgilaydi; uning advokatlarga nisbatan qo'llanishida Advokatlar palatasini xabardor qilish kabi kasbga xos kafolatlar nazarda tutilgani yoki tutilmagani alohida aniqlashtirilishi lozim.

4. Javobgarlikning umumiy havolasi. 5, 7 va 8-moddalar daxlsizlikni yoki advokat ishiga aralashishni buzganlik uchun javobgarlik "qonunchilikda nazarda tutilgan" deb qo'yadi, lekin muayyan normaga havola qilmaydi. 2026-yilgi Qonun daxlsizlik huquqini buzganlik uchun jinoiy javobgarlikni belgiladi, biroq u bila turib qonunga xilof ravishda ushlab turish, majburan keltirish va tergov harakatlarini o'tkazish hamda bunday harakatlarga buyruq berishga qaratilgan; 7-moddadagi boshqa buzilishlar (advokatlik siri predmeti bo'yicha ko'rsatuv talab qilish, ta'sir ko'rsatish, tahdid va tuhmat) uchun javobgarlik esa hamon umumiy havola bilan cheklanadi. Bu huquqni qo'llashda aniqlikni kamaytiradi.

5. Advokat so'rovlari. So'rovlarni ko'rib chiqish muddati va sifati bo'yicha amaliyotda nizolar yuzaga kelishi mumkin. Ma'muriy javobgarlik kodeksining 197[1]-moddasida nazarda tutilgan javobgarlik choralarining to'sqinlikning oldini olishga yetarli ekani qo'llash amaliyoti ma'lumotlari asosida alohida baholanishi lozim.

6. Advokatlik siri va moliyaviy monitoring. Advokatlik siriga rioya etish majburiyati moliyaviy monitoring talablari bilan ziddiyatga kirishishi mumkin; shuningdek, advokatlik tuzilmalarida axborot maxfiyligi buzilishi xavfi mavjud.[10]

5. Takomillashtirish bo'yicha takliflar

Aniqlangan muammolar asosida muallif quyidagi takliflarni ilgari suradi:

1. Majburlov choralari ustidan sud nazorati. "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi Qonunning 6-moddasini tintuv, ko'zdan kechirish, olib qo'yish,

[10] Xakimova K. Ko'rsatilgan maqola; Michaud v. France (2012); legallashtirishga qarshi kurash to'g'risidagi qonunchilik.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

suhbatlarni eshitib turish, majburan keltirish va ushlab turishni prokuror sanksiyasi o'rniga sud ruxsati bilan amalga oshirish tartibiga o'tkazish. Jinoyat ishini qo'zg'atishni prokurorlarga qoldirish, ammo bu haqda Advokatlar palatasini xabardor qilish majburiyatini kiritish.

2. Advokatlik siri uchun "filtr" tartibi. Advokat idorasida tintuv yoki hujjat va elektron qurilmalarni olib qo'yish paytida Advokatlar palatasi vakilining ishtirokini ta'minlash, advokatlik siriga tegishli materiallarni ajratib olish va ularni ko'rib chiqishni sud zimmasiga yuklash.

3. Boshqa mijozlar maxfiyligi. 8-moddaning uchinchi qismiga advokatning o'zi ayblanuvchi bo'lganda ham, ish bilan bog'liq bo'lmagan mijozlarga oid axborotni olish va undan foydalanish taqiqlanishini, bunday axborot ajratib olinishini nazarda tutuvchi qoida qo'shish.

4. Ma'muriy javobgarlik. Ma'muriy javobgarlik kodeksining XXIII[3] bobi advokatlarga nisbatan qo'llanganda Advokatlar palatasini xabardor qilish majburiyatini va advokatlik faoliyatiga xos boshqa kafolatlarni nazarda tutuvchi qoidani 721-I-son Qonunning 6-moddasiga yoki Kodeksning tegishli moddasiga kiritish.

5. Javobgarlikni aniqlashtirish. 5, 7 va 8-moddalardagi "qonunchilikda nazarda tutilgan javobgarlik" iborasini muayyan normalarga havola bilan almashtirish; advokatlik sirini oshkor etishni talab qilish, advokatga ta'sir ko'rsatish va tahdid qilish kabi buzilishlar uchun javobgarlikni alohida moddada belgilash masalasini ko'rib chiqish.

6. Advokat so'rovi. Ma'muriy javobgarlik kodeksining 197[1]-moddasi bo'yicha amaliyotni o'rganish va uning natijalariga ko'ra javobgarlik choralarini qayta ko'rib chiqish; so'rovni ko'rib chiqish muddati va tartibining qonun darajasida aniq belgilanishini ta'minlash.

7. Moliyaviy monitoring. Moliyaviy monitoring talablarida advokatlik siriga oid alohida istisno va tartib belgilash.

Xulosa

Advokat daxlsizligi advokatning shaxsiy imtiyozi emas, balki fuqarolarning himoya huquqini ta'minlovchi institutsional kafolatdir. O'zbekistonda bu kafolat 1998-yildagi Qonunning 5–8-moddalarida mustahkamlangan va Konstitutsiyaning 141–142-moddalari bilan qo'llab-quvvatlanadi. Shu bilan birga, tahlil majburlov choralariga sanksiya berish vakolati ayblov tomonida qolayotganini, advokatlik siri va boshqa mijozlar ma'lumotlari himoyasida bo'shliqlar borligini, 2026-yilgi Qonun bilan daxlsizlikka ega shaxslar uchun umumiy tartib belgilangan bo'lsa-da, uning advokatlik faoliyatining o'ziga xosligi bilan uyg'unligi aniqlashtirishni talab qilishini hamda javobgarlikka havolalar yetarli aniq emasligini ko'rsatdi.

Tadqiqot natijalarining amaliy ahamiyati shundaki, taklif etilgan o'zgartirishlar yangi institut yaratishni emas, balki mavjud kafolatlarni aniqlashtirishni va ularni qo'llash mexanizmini mustahkamlashni nazarda tutadi. Shu sababli ularni "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi Qonunga, Jinoyat-protsessual va Ma'muriy javobgarlik kodekslariga mos qo'shimchalar kiritish orqali bosqichma-bosqich amalga oshirish mumkin. Eng muhim ustuvor yo'nalish sifatida majburlov choralariga sud ruxsatini joriy etish va advokatlik siri uchun "filtr" tartibini belgilash tavsiya etiladi. Chunki aynan shu ikki chora mijoz ishonchiga bevosita ta'sir qiladi va himoya huquqining mazmunini belgilaydi.

Ilmiy jihatdan tadqiqot advokat daxlsizligini "imtiyoz" emas, "funksional kafolat" sifatida talqin qilish zarurligini asoslab beradi. Bu yondashuv qonun ijodkorligida ham, huquqni qo'llash amaliyotida ham daxlsizlik chegarasini aniqlashga yordam beradi: daxlsizlik advokatni javobgarlikdan ozod qilmaydi, faqat uning kasbiy faoliyati tufayli asossiz ta'qibga uchrashiga yo'l qo'ymaydi. Shuning uchun

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

daxlsizlikka qo'yiladigan har qanday cheklov zarurlik va mutanosiblik mezonlariga javob berishi hamda sud nazoratida bo'lishi lozim.

Xulosa qilib aytganda, advokat daxlsizligini takomillashtirish advokaturaning o'zi uchungina emas, butun odil sudlov tizimi uchun ahamiyatlidir: himoyachi erkin bo'lgan joyda sud adolatli, fuqaro esa o'z huquqlariga ishonchli bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

Normativ-huquqiy hujjatlar

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi (2023-yil 30-aprel referendumida qabul qilingan yangi tahrir), XXIV bob. – URL: https://lex.uz/mact/-6445145 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
2. "Advokatura to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 1996-yil 27-dekabr, 349-I-son (amaldagi tahrir). – URL: https://lex.uz/acts/-54503 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
3. "Advokatlik faoliyatining kafolatlari va advokatlarning ijtimoiy himoyasi to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, 1998-yil 25-dekabr, 721-I-son. – URL: https://lex.uz/mact/-29626 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 12-maydagi PF-5441-son "Advokatura instituti samaradorligini tubdan oshirish va advokatlarning mustaqilligini kengaytirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni. – URL: https://lex.uz/ru/docs/-3731060 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
5. O'zbekiston Respublikasining 2026-yil 14-oktabrdagi O'RQ-1182-son "O'zbekiston Respublikasining ayrim qonun hujjatlariga qo'shimcha va o'zgartirishlar kiritish to'g'risida"gi Qonuni. – URL: https://lex.uz/doc-passport/-8537007 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
6. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat-protsessual kodeksi, 1994-yil 22-sentabr. – URL: https://lex.uz/mact/-111460 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
7. O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi kodeksi. – URL: https://lex.uz/acts/-97664 (murojaat sanasi: 22.11.2026).

Xalqaro hujjatlar va xalqaro sud amaliyoti

8. BMT. Advokatlarning roli to'g'risidagi asosiy prinsiplar (Basic Principles on the Role of Lawyers). Gavana, 1990-yil 27-avgust – 7-sentabr.
9. Council of Europe, Committee of Ministers. Recommendation Rec(2000)21 on the freedom of exercise of the profession of lawyer, 25 October 2000.
10. CCBE. Charter of Core Principles of the European Legal Profession, 2006.
11. ECtHR. Niemietz v. Germany, no. 13710/88, 16.12.1992; André and Others v. France, no. 18603/03, 24.07.2008; Michaud v. France, no. 12323/11, 06.12.2012. – URL: https://hudoc.echr.coe.int (murojaat sanasi: 22.11.2026).

Ilmiy adabiyotlar va boshqa manbalar

12. Bunyodov Sh. Advokatlik faoliyati kafolatlari institutining nazariy-huquqiy asoslari // CAJAR. – URL: https://inlibrary.uz/index.php/cajar/article/view/127413 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
13. Xakimova K. Advokat sirini ta'minlash muammolarini va advokatlik tuzilmalarida shartnomalar tuzilishining xususiyatlarini tahlil qilish // Jamiyat va innovatsiyalar. – 2025. – Maxsus son 11. – URL: https://inscience.uz/index.php/socinov/article/download/7718/7442/23854 (murojaat sanasi: 22.11.2026).
14. Adliya vazirligi tomonidan qanday ishlar amalga oshirilmoqda? // UzA, 2026-yil 1-avgust. – URL: https://uza.uz/oz/posts/adliya-vazirligi-tomonidan-qanday-ishlar-amalga-oshirilmoqda_889653 (murojaat sanasi: 22.11.2026).

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.